

LEERPLAN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE DIALOOG (ILD)

Secundair onderwijs

Derde graad:

Arbeidsmarkt finaliteit

1u / week

Leerplannummer: 2021/11

Inhoudstafel

I. Visietekst

Een uur ILD per week

De meerwaarde van ILD voor burgerschapseducatie

Een dam tegen onwenselijke polarisatie

II. Leerplandoelen

III. didactische wenken

Dialogthema's

I. Visietekst

Een uur ILD per week

De interlevensbeschouwelijke dialoog kiemde al decennia in het officieel onderwijs, waar leerkrachten godsdienst en niet-confessionele zedenleer vaak samen activiteiten organiseren en projecten op touw zetten. De Erkende Instanties en Vereniging officialiseerden deze samenwerking in 2013 met het competentiekader interlevensbeschouwelijke competenties (ILC) dat werd aangeboden aan het Vlaams parlement. Zo werden ILC's een onderdeel van de leerplannen van de levensbeschouwelijke vakken.

Naar aanleiding van het regeerakkoord van de Vlaamse regering in 2019, versnelden het GO! en de levensbeschouwelijke vakken deze koers door een protocol van samenwerking op te stellen en gezamenlijk een leerplan voor de interlevensbeschouwelijke dialoog (ILD) te ontwerpen. Leerlingen van alle overtuigingen volgen in de derde graad van het secundair onderwijs voortaan een uur ILD per week. Zo werken de levensbeschouwelijke vakken mee aan de realisering van burgerschapscompetenties.

Dit leerplan bevordert het samenleven in een democratie met respect voor diversiteit, zoals het pedagogisch project van het Gemeenschapsonderwijs vooropstelt.

De meerwaarde van ILD voor burgerschapseducatie

ILD beslaat een breder domein dan burgerschap: het omvat ook zingeving, thema's en perspectieven die ontwikkeld worden binnen de relaties ik-zelf en ik-wereld.

Dit leerplan sluit aan bij de levensbeschouwelijke identiteitsontwikkeling die verder reikt dan wat met een eindterm- of competentiegerichte pedagogie beoogd wordt. Deze extra relaties en specifieke aard van ILD kunnen de ontwikkeling van burgerschapscompetenties bij leerlingen op levensbeschouwelijke wijze ondersteunen. Het gaat om een uitwisseling tussen dynamische en doorleefde betekenskaders, die uitgedragen worden door verschillende solidaire gemeenschappen.

ILD is een geschikt instrument om door dialoog te verbinden en sociaal kapitaal aan te boren. Daardoor kan ILD de onderwijskwaliteit en/of de leerprestaties van leerlingen verhogen.

Een dam tegen onwenselijke polarisatie

Vijandige polarisatie in de samenleving - die de democratie en de rechtsstaat onder druk zet – geeft extra verantwoording aan dit opzet.

De leerkrachten levensbeschouwelijke vakken die samenwerken en in co-teaching ILD gestalte geven, fungeren voor de ogen van de leerlingen als rolmodel voor een constructieve dialoog onder zeer verscheiden mensen. In de les waken de leraars over het respect voor de interne pluraliteit van hun levensbeschouwing, die zij vanuit hun expertise best kennen. Zij bieden ruimte aan input van andere levensbeschouwingen uit onze (super)diverse context. Zij maken voorbehoud bij een exclusieve interpretatie van de eigen levensbeschouwing en houden rekening met secularisatie, ‘multiple belonging’ en ‘believing without belonging’.

Levensbeschouwelijke tegenstellingen liggen vaak aan de oppervlakte van sociaaleconomische, etnische, culturele of politieke spanningsvelden. ILD tracht ‘wij-zij denken’ langs levensbeschouwelijke lijnen te doorbreken door deze breuklijnen te duiden. We reiken werkvormen aan die onkritisch groepsdenken temperen.

Opbouw en doel van het leerplan

De leerplandoelen, meestal in clusters gegroepeerd, zijn afgeleid uit een combinatie van interlevensbeschouwelijke competenties en de eindtermen burgerschap. De volgorde van de bouwstenen en eindtermen burgerschap bepaald, in dit leerplan, de volgorde van de doelenclusters. In de bouwstenen 6 en 7 zijn bijkomende doelen geformuleerd voor een aantal eindtermen van de dubbele finaliteit. Dit wordt onderaan bij de opsomming van de daaraan gekoppelde eindtermen aangegeven.

In het leerplan finaliteit doorstroom en dubbele finaliteit worden de leerplandoelen beschreven in een 3-trap vorm: (1) de inhoudelijke kern wordt eerst bekeken vanuit de eigen levensbeschouwing (2) waarna de leerlingen in dialoog gaan (3) met het oog op een uiteindelijke verrijking van de eigen levensbeschouwing. In het leerplan arbeidsmarkt finaliteit wordt deze benadering gevolgd bij de didactische wenken.

Zo bekomen we een typische en unieke structuur die het opzet van ILD duidelijk weergeeft. Het leerplan krijgt concreet vorm in didactische fiches waarin onder meer dialoogthema's worden aangereikt die de leerkrachten levensbeschouwing ondersteunen in hun lespraktijk.

Dit maakt een vakdoorbrekende burgerschapswerking mogelijk die in haar evaluatie rekening houdt met de bijdrage van ILD.

Dialoogthema's

Als laatste biedt het leerplan dialooginhouden aan, ter inspiratie.

Voor de doorstroom en dubbele finaliteit wordt de keuze, welke dialooginhoud zich beter leent voor het werken aan de beoogde doelenclusters, helemaal aan de leerkracht toevertrouwd. Voor de finaliteit arbeidsmarkt heeft de leerplancommissie, om bijkomende ondersteuning te bieden, een selectie van de dialooginhouden aan elke doelencluster toegekend.

Namens de leerplancommissies:

Arbeidsmarkt finaliteit

PEGO	Gottlieb Blokland voorzitter
ISL	Ahmed Azzouz covoorzitter
NCZ	Kurt Beckers
PEGO	Philippe Franken
ISL	Malik Al Asmar Luc Vernailen pedagogische begeleiding van het GO!

Doorstroom en dubbele finaliteit

NCZ	Jan Van Vaek voorzitter
RKG	Hein Van Renterghem covoorzitter
PEGO	Dick Wursten
ISR	Moishe Mund
ORT	Philippe De Bruyn
ANG	Birte Day
RKG	Luc Vinkx
NCZ	Mark Saey Thierry Vervoort
ISL	Hacer Düzgün Imke Deleu pedagogische begeleiding van het GO!

LEERPLANDOELLEN

BOUWSTEEN 2

Omgaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken

2a Eigen en andermans visie

- 1 De leerling benoemt verschillende visies binnen de eigen levensbeschouwing.
- 2 De leerling benoemt enkele eigenschappen van andere levensbeschouwingen.
- 3 De leerling is bereid respectvol te spreken over en met mensen met andere visies binnen en buiten de eigen levensbeschouwing

DIALOOGINHouden

De mens: Zin van het leven; Het leven vieren – feesten; Leven en dood; Identiteit;
De samenleving: Diverse waardekeaders
De natuur: oorsprong (geloofskennis, wetenschap)

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 6 Gaat respectvol en open om met de diversiteit binnen de eigen levensbeschouwing.
- 13 Respecteert het bestaan van levensbeschouwingen.
- 17 Gaat respectvol en open om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

- 7.2 De leerlingen gaan respectvol en constructief om met individuen en groepen in een diverse samenleving.

LEERPLANDOELLEN

BOUWSTEEN 2

Omgaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken

2b Respectvol en constructief

1

De leerling past strategieën toe om respectvol en constructief om te gaan met de eigenheid van mensen die een andere levensbeschouwing hebben.

DIALOOGINHouden

De mens: Zin van het leven; Het leven vieren – feesten; Leven en dood; Identiteit;
De samenleving: Diverse waardekers
De natuur: oorsprong (geloofskennis, wetenschap)

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

8

De eigenheid van andere levensbeschouwingen.

17

Gaat respectvol en open om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

7.3

De leerlingen hanteren strategieën om respectvol en constructief samen te werken in een diverse samenleving.

LEERPLANDOELEN

BOUWSTEEN 2

Omggaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken

2c Stereotyperingen

- 1 De leerling verwoordt wat het verschil is tussen een stereotypering en de identiteit van andere levensbeschouwingen.
- 2 De leerling licht toe waarom stereotyperingen kwetsend zijn voor iemands levensbeschouwelijke identiteit.
- 3 De leerling geeft actuele en historische voorbeelden van levensbeschouwelijke stereotypering en de gevolgen ervan.

DIALOOGINHouden

De mens: De medemens (*relatievormen, rollenpatronen, empathie, solidariteit; altruïsme*)

De samenleving: Sociale rechtvaardigheid (*Levensbeschouwelijke motivaties voor samenlevingsopbouw, ontwikkelingssamenwerking; zorgsector; jeugd...*)

Mensen- en kinderrechten (*Seksualiteit en gender; godsdienst; vrijemeningsuiting; onderwijs;*)

De natuur: Duurzame ontwikkeling (*dierenwelzijn, Voedselvraagstukken; voorschriften; Ritueel slachten; Milieuzorg, antro- en ecocentrisme*)

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 18 De verschillen tussen stereotyperingen over een LB en de binnenkant van een LB.
- 19 Moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.
- 20 De rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.
- 21 Onderscheidt levensbeschouwelijke-stereotypering van levensbeschouwelijke-identiteit.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

- 7.4 De leerlingen hanteren strategieën om met vooroordelen, stereotypering, machtsmisbruik en groepsdruk om te gaan.
- 7.6 De leerlingen lichten met historische en actuele voorbeelden mechanismen achter onverdraagzaamheid, discriminatie en racisme toe.

LEERPLANDOELLEN

BOUWSTEEN 3

Geïnformeerd en beargumenteerd met elkaar in dialoog gaan

3a Empathisch luisteren en mening herzien

1

De leerling is bereid empathisch te luisteren naar de mening van anderen.

2

De leerling is bereid zijn mening te herzien.

DIALOOGINHouden

De mens: De medemens (*relatievormen, rollenpatronen, empathie, solidariteit; altruïsme*)

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBSCHOUWELIJKE COMPETENTIES

14

Luistert empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.

15

Verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen.

19

Ontdekt en verwoordt moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.

23

Oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multi-levensbeschouwelijke samenleving.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

7.7

De leerlingen zijn bereid om in dialoog hun mening te ontwikkelen en bij te sturen.

LEERPLANDOELLEN

BOUWSTEEN 3

Geïnformeerd en beargumenteerd met elkaar in dialoog gaan

3b Onderbouwde argumenten

- 1 De leerling legt uit waarom onderbouwde argumenten nodig zijn in een dialoog.
- 2 De leerling beoordeelt of de levensbeschouwelijke argumenten met betrekking tot maatschappelijke thema's voldoende onderbouwd zijn.

DIALOOGINHouden

De samenleving: Sociale rechtvaardigheid

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 18 Gelijkenissen en verschillen tussen levensbeschouwingen.
- 19 De interne pluraliteit in verschillende levensbeschouwingen.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

- 7.8 De leerlingen hanteren strategieën om op een geïnformeerde in dialoog te gaan over maatschappelijke uitdagingen.

LEERPLANDOELLEN

BOUWSTEEN 4

Actief participeren aan de samenleving, rekening houdend met de rechten en plichten van iedereen binnen de rechtstaat

4a Maatschappelijk engagement

1

De leerling is bereid bij te dragen aan de opbouw van de samenleving.

2

De leerling geeft voorbeelden van maatschappelijke acties die door verschillende levensbeschouwingen ondernomen worden.

DIALOOGTHEMA'S

De mens: De medemens (*empathie, respect*)

De samenleving: Diverse waardekers; Sociale rechtvaardigheid (*Levensbeschouwelijke motivaties voor samenlevingsopbouw, ontwikkelingssamenwerking; zorgsector; jeugd...*)

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 6 Gaat respectvol en open met de diversiteit binnen de eigen levensbeschouwing.
- 7 Ontwikkelt een positief zelfbeeld en neemt initiatief gebaseerd op beleving van eigen LB.
- 14 Luistert empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.
- 17 Gaat respectvol en open met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.
- 19 Herkent de mogelijkheden en kansen voor ILD en ILS.
- 20 Is bewust van de rol van levensbeschouwing voor zichzelf en de samenleving.
- 23 Oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multi-levensbeschouwelijke samenleving.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

- 7.9 De leerlingen zijn bereid om zich te engageren in de samenleving.

LEERPLANDOELEN

BOUWSTEEN 4

Actief participeren aan de samenleving, rekening houdend met de rechten en plichten van iedereen binnen de rechtstaat

4b Participatie - rechten en plichten

- 1 De leerling kent het verschil tussen rechten en plichten.
- 2 De leerling past de strategieën toe die nodig zijn om in een dialoog tot een besluit te komen op basis van vrije meningsuiting.
- 3 De leerling benoemt aan de hand van enkele voorbeelden de rol van levensbeschouwingen in het maatschappelijk debat.

DIALOOGINHouden

De mens: Medemens (*Relatievormen, rollenpatronen, empathie, solidariteit; altruïsme*)
De samenleving: Diverse waardekeaders; Sociale rechtvaardigheid (*Levensbeschouwelijke motivaties voor samenlevingsopbouw,*
De natuur: Duurzame ontwikkeling

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 6 Gaat respectvol en open met de diversiteit binnen de eigen levensbeschouwing.
- 14 Luistert empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.
- 15 Verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen.
- 20 Herkent en verwoordt de rol van LB voor zichzelf en de samenleving.
- 23 Oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multi-levensbeschouwelijke samenleving.
- 24 Herkent afspraken en regels nodig voor levensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

- 7.10 De leerlingen hanteren strategieën om inspraak, participatie en besluitvorming toe te passen, rekening houdend met de rechten en plichten van iedereen.

LEERPLANDOELLEN

BOUWSTEEN 5

De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen

5a Mens en natuur

- 1 De leerling erkent dat zijn handelen gevolgen heeft voor mens en natuur.
- 2 De leerling benoemt de levensbeschouwelijke drijfveren om zorg te dragen voor mens en natuur.
- 3 De leerling neemt initiatief om zorg te dragen voor mens en natuur.

DIALOOGINHouden

De mens: Zin van het leven; De medemens;

De samenleving: Diverse waardeaders; Sociale rechtvaardigheid; Mensen- en kinderrechten

De natuur: Duurzame ontwikkeling (*Dierenwelzijn, Voedselvraagstukken; voorschriften; Ritueel slachten; Milieuzorg, antropo- en ecocentrisme*)

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 8 De eigenheid van andere levensbeschouwingen.
- 10 Gelijkenissen en verschillen tussen levensbeschouwingen.
- 19 Moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS
- 20 De rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

- 7.11 De leerlingen handelen met het oog op duurzame ontwikkeling.

LEERPLANDOELLEN

BOUWSTEEN 5

De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen

5b Visies op zorg dragen voor mens en natuur

1

De leerling legt uit waarom lokale acties gevolgen hebben wereldwijd voor mens en natuur.

2

De leerling onderscheidt levensbeschouwelijke visies op zorg dragen voor mens en natuur.

DIALOOGINHouden

De mens: Zin van het leven; De medemens;

De samenleving: Diverse waardekeuzes; Sociale rechtvaardigheid;

De natuur: Duurzame ontwikkeling (*Dierenwelzijn, Voedselvraagstukken; voorschriften; Ritueel slachten; Milieuzorg, antropo- en ecocentrisme*)

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

20

De rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

7.12

De leerlingen illustreren hoe systeemdenken kan worden toegepast op duurzaamheidskwesties.

LEERPLANDOELEN

BOUWSTEEN 6

Democratische besluitvorming op lokaal, nationaal en internationaal niveau duiden

6a Democratische rechtstaat

- 1 De leerlingen benoemen de principes waarop een democratische rechtsstaat gebaseerd is.
- 2 De leerlingen leggen uit hoe vanuit verschillende LB over democratie gedacht wordt.
- 3 De leerlingen benoemen de afspraken en regels die nodig zijn voor het samenleven in een democratische rechtsstaat.

DIALOOGINHouden

De samenleving: Diverse waardenkaders; Ideologisch extremisme; Staat en levensbeschouwing (vrijheid van godsdienst); Sociale rechtvaardigheid;

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 15 Verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen.
- 17 Gaat respectvol en openen om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen .
- 23 Oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multi-levensbeschouwelijke samenleving.
- 24 Herkent afspraken en regels nodig voor inter-levensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

Dubbele Finaliteit

- 7.13 De leerlingen onderscheiden randvoorwaarden van democratische besluitvorming aan de hand van actuele gebeurtenissen.

LEERPLANDOELEN

BOUWSTEEN 6

Democratische besluitvorming op lokaal, nationaal en internationaal niveau duiden

6b Invloeden van burgerschap

1

De leerling onderscheidt aan de hand van actuele gebeurtenissen de bevoegdheden van de gemeente, het gewest, de nationale overheid en de Europese samenwerking.

2

De leerling bespreekt deze bevoegdheden bij een maatschappelijke aangelegenheid waarin levensbeschouwing een rol speelt.

DIALOOGINHouden

De mens: Zin van het leven; Omgaan met de dood; Identiteit; De medemens
De samenleving: Mensen- en kinderrechten (*seksualiteit en gender, godsdienst, vrije meningsuiting, onderwijs*);

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

20

De rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.

23

Oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multi-levensbeschouwelijke samenleving .

EINDTERMEN BURGERSCHAP

7.13

De leerlingen lichten de invloed van Europees burgerschap toe aan de hand van actuele gebeurtenissen.

LEERPLANDOELEN

BOUWSTEEN 6

Democratische besluitvorming op lokaal, nationaal en internationaal niveau duiden

6c Politiek

- 1 De leerling benoemt de voornaamste politieke ideologieën.
- 2 De leerling geeft aan welke rol levensbeschouwing speelt in de verschillende politieke partijen.
- 3 De leerlingen verklaart de invloed van levensbeschouwing op een bepaald politiek thema.

DIALOGOINHOUDEN

De mens: De medemens; (*relatievormen, rollenpatronen, empathie, solidariteit; altruïsme*)
De samenleving: Diverse waardenkaders; Ideologisch extremisme; Staat en levensbeschouwing; Sociale rechtvaardigheid
De natuur: Oorsprong (*geloofskennis, wetenschap*); Duurzame ontwikkeling;

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 8 De eigenheid van andere levensbeschouwingen .
- 9 De eigenheid van een levensbeschouwing zoals een bevoorrechte getuige of een relevante vertegenwoordiger van een LB ze voorstelt.
- 10 Gelijkenissen en verschillen tussen levensbeschouwingen.
- 20 De rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

- 7.14 De leerlingen lichten de rol van politieke partijen in een democratie toe.

LEERPLANDOELLEN

BOUWSTEEN 7

Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtstaat

7a Mensenrechten en levensbeschouwingen

- 1 De leerling aanvaardt dat de mensen- en kinderrechten nodig zijn voor de opbouw van een rechtvaardige multi-levensbeschouwelijke samenleving, o.a. het recht op een levensbeschouwelijke identiteit.
- 2 De leerling geeft voorbeelden van situaties waarin de rechten van mensen op het spel staan op basis van hun levensbeschouwelijke identiteit.
- 3 De leerling engageert zich voor de mensenrechten en kinderrechten door middel van concrete acties binnen interlevensbeschouwelijke projecten op school.

DIALOOGINHouden

De samenleving: Diverse waarde-kaders; Mensen- en kinderrechten; Sociale rechtvaardigheid;

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 23 Oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multi-levensbeschouwelijke samenleving.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

- 7.15 De leerlingen komen op voor de eerbiediging van de rechten van de mens en het kind en voor sociale rechtvaardigheid.

LEERPLANDOELLEN

BOUWSTEEN 7

Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtstaat

7b Democratie en levensbeschouwingen

- 1 De leerling legt uit dat een democratie de interlevensbeschouwelijke samenleving en de diversiteit aan levensbeschouwelijke identiteiten bevordert.
- 2 De leerling is bereid de democratie te verdedigen als voorwaarde voor levensbeschouwelijke diversiteit.

DIALOGINHouden

De mens: Identiteit

De samenleving: Staat en levensbeschouwing (*democratische principes*); Sociale rechtvaardigheid;

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 24 Herkent afspraken en regels nodig voor interlevensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

- 7.16 De leerlingen appreciëren de democratische principes en het samenleven in een democratie.

LEERPLANDOELLEN

BOUWSTEEN 7

Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtstaat

7c Belang van mensenrechten

- 1 De leerling legt uit dat de mensenrechten en de rechtsstaat de levensbeschouwelijke diversiteit waarborgen.
- 2 De leerling analyseert schendingen van de mensenrechten vanuit een levensbeschouwelijke motivatie.
- 3 De leerling is vanuit het perspectief van de mensenrechten bereid tot interlevensbeschouwelijke dialoog.

DIALOOGINHouden

De samenleving: Staat en levensbeschouwing (*democratische principes*); Mensen- en kinderrechten

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 16 Is constructief kritisch over eigen en andere levensbeschouwingen.
- 17 Gaat respectvol om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

Dubbele Finaliteit

- 7.18 De leerlingen onderscheiden in concrete situaties het belang en de impact van mensenrechten.
- 7.19 De leerlingen onderscheiden de dynamiek van de rechtsstaat, die gebaseerd is op grondrechten en wederkerigheid.

LEERPLANDOELEN

BOUWSTEEN 7

Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtstaat

7d Solidariteit en wederkerigheid

1

De leerling legt uit waarom wederkerigheid en solidariteit nodig zijn voor de welvaartstaat.

2

De leerling licht deze solidariteit en wederkerigheid toe vanuit zijn levensbeschouwing.

DIALOOGINHouden

De samenleving: Sociale gerechtigheid

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

19

Moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.

20

De rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en voor de samenleving.

23

Oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in een multi-levensbeschouwelijke samenleving.

24

Herkent afspraken en regels nodig voor interlevensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

Dubbele Finaliteit

7.20

De leerlingen lichten toe hoe wederkerigheid en solidariteit aan de basis liggen van de welvaartsstaat.

LEERPLANDOELLEN

BOUWSTEEN 7

Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtstaat

7e Het rechtstelsel

- 1 De leerling illustreert aan de hand van voorbeelden de verhouding van levensbeschouwing en rechtstaat in België.
- 2 De leerling benoemt aan de hand van voorbeelden verschillende levensbeschouwelijke visies op begrippen van het Belgische rechtstelsel zoals straffen, bemiddelen, verzoenen...
- 3 De leerling analyseert een rechtszaak waarin het recht op levensbeschouwelijke vrijheid in het geding is.

DIALOOGINHouden

De samenleving: Staat en levensbeschouwing (*democratische principes*); Mensen- en kinderrechten

KOPPELINGEN

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES

- 20 De rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en voor de samenleving.
- 24 Herkent afspraken en regels nodig voor interlevensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.

EINDTERMEN BURGERSCHAP

Dubbele Finaliteit

- 7.21 De leerlingen illustreren aspecten van het rechtstelsel aan de hand van een rechtszaak.

Dialoogthema's

In de interlevensbeschouwelijke dialoog bespreekt men thema's waarover levensbeschouwingen verschillende perspectieven aanbieden. De ontmoeting en gezamenlijke verkenning van de verschillende uitzichten zorgt voor een betekenisvolle verrijking van deze perspectieven.

In dit overzicht wordt een aantal klassieke, relevante en actuele thema's voorgesteld.

ILC en Eindtermen Burgerschap

Naast elk thema en elke vaardigheid wordt eerst aangeduid (in de tweede kolom) welke ILC hierop aansturen. Voor sommige dialoogthema's komen de eerste twee reeksen ILC (Ik en mijn LB, Ik... en deze van de ander) allemaal aan bod.

Dit wordt weergegeven met: [C1-C7](#); [C8-C17](#).

Daarna (derde kolom) wordt de link gelegd naar de corresponderende burgerschapseindtermen.

Suggesties voor concretisering

In de laatste kolom worden specifieke inhouden aangegeven als inbegrepen in het thema.

Dialoogvaardigheden

Naast de thema's, die gespreksinhouden aanbieden, worden dialoogvaardigheden opgesomd.

Vaardigheden van dialoog vormen in feite meta-aandachtspunten die belangrijk of cruciaal zijn, in welk thema dan ook, om het dialoogkarakter van het gesprek te bewaren.

DIALOOGTHEMA'S			
De mens	ILC	ET Burgerschap - AM	Suggesties voor concretisering
Zin van het leven	C1-C7; C8-C17		Algemene opvattingen; persoonlijke beleving en idealen; kunst;
Leven en dood	C1-C7; C8-C17		Waarde van het leven; omgaan met lijden en sterven; abortus; euthanasie; leven na de dood?;
Identiteit	C1; C7	7.1	Aanleg en opvoeding; externe invloeden en zelfbepaling; gelaagde identiteit; zelfbeeld; gender;
De medemens	C1-C7; C8-C17	7.15; 7.20 (DF)	Relatievormen; rollenpatronen; empathie; solidariteit; altruïsme
Mens en technologie	C1-C7; C8-C17		(Sociale) media, artificiële intelligentie, databeheer en privacy
De samenleving	ILC	ET Burgerschap - AM	Suggesties voor concretisering
Diverse waardekers	C9; C10; C11; C12-17	7.2; 7.3; 7.5	Levensbeschouwing en ideologie, Heteronome en autonome moraal; morele dilemma's; deontologie en consequentialisme;
Ideologisch extremisme	C3; C5; C6; C11; C12-17	7.4; 7.6	Religieuze en seculiere vormen van exclusief (sectair) denken; fundamentalisme; radicalisering;
Staat en levensbeschouwing	C19; C22; C23; C24	7.15; 7.18 (DF)	Democratische principes; de rechtstaat; actief en passief pluralisme; vrijheid van godsdienst; scheiding van kerk en staat; theocratie;
Samenwerking en engagement	C7; C19; C22; C23; C24	7.9; 7.10	Levensbeschouwelijke motivaties voor samenlevingsopbouw (ontwikkelingssamenwerking; zorgsector; jeugd...)
Sociale rechtvaardigheid	C19; C22; C23; C24	7.15; 7.20 (DF)	Racisme; discriminatie; armoede;
Mensen- en kinderrechten	C1-C7; C8-C17; C24	7.15; 7.18 (DF)	Seksualiteit en gender; godsdienst; vrijemeningsuiting; onderwijs;
De wereld	ILC	ET Burgerschap - AM	Suggesties voor concretisering
De natuur (oorsprong)	C1-C7; C8-C17		Geloofskennis en wetenschap; schepping en evolutie;
Duurzame ontwikkeling	C1-C7; C8-C17; C24	7.11; 7.12	Milieuzorg; voedselvraagstukken; voorschriften; ritueel slachten; antro- en ecocentrisme; dierenwelzijn;

DIALOOGVAARDIGHEDEN EN ATTITUDES

Kenmerken	ILC	ET Burgerschap
Respectvolle omgang	C5; C6; C13; C17	7.2; 7.3
Open communicatie	C5; C6; C17	7.7; 7.8
Empathisch vermogen	C12; C14; C15	7.7; 7.8
Constructief kritisch zijn	C16	7.5; 7.7; 7.8
Perspectiefwissel	C14; C15; C16; C17	7.7; 7.8

Uitdagingen	ILC	ET Burgerschap
Vooroordeling / stereotypering	C18; C21	7.4; 7.6
Negatieve druk	C19; C24	7.4; 7.6
Onverdraagzaamheid	C18; C19; C21; C22	7.4; 7.6